Volume II (2016)

J. LE GOFF & J-L. SCHLEGEL, *Çocuklar için Ortaçağ*. İstanbul 2011. Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları, 120 sayfa. Çev. O. Türkay.
ISBN: 9789750819643

Meryem BEYAZAL

*Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz 'açık erişimli' bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımı, eleştiri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımı, eleştiri ve çeviriler derginin web sitesinde (www.libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni M. Beyazal, *Çocuklar için Ortaçağ*. Yazarlar: J. L. Goff – J.-L. Schlegel. *Libri* II (2016) 399-401.
DOI: 10.20480/lbr.2016025

Geliş Tarihi: 07.06.2016 | Kabul Tarihi: 22.07.2016 | Elektronik Yayın Tarihi: 23.08.2016

URL: <http://dx.doi.org/10.20480/lbr.2016025>

Editörya Phaselis Project
www.phaselis.org

**J. LE GOFF & J-L. SCHLEGEL, *Çocuklar için Ortaçağ*. İstanbul 2011. Yapı Kredi
Kültür Sanat Yayınları, 120 sayfa. Çev. O. Türkay. ISBN: 9789750819643**

Meryem BEYAZAL*

Tarihin hafızasına aldığı kapsamlı ve önemli bir zaman dilimi olan Ortaçağ, içinde barındırdığı hadiselerle bir anlamda tarihin insani boyutta evrimleşme sürecinin resmidir. Eskinin yeniye inkılâbında, tedrici bir şekilde nitelik ve nicelik olarak değişim sürecini bilmek elbette ki bugün anlamlandırmak için gereklidir. Böylesine uzun bir dönemi kapsayan Ortaçağ'ın kavranması ve gelecek kuşaklara aktarılması hususunda oldukça disiplinli bir çalışma sürecine ihtiyaç duyulmaktadır. Tanıtımını yapacağımız bu eser de, Ortaçağ'ın gelecek kuşaklara aktarılması problemiğe odaklanmaktadır. Esere özgü bir metot ile hazırlanmış bu eser, okuyucular açısından oldukça dikkat çeken bir özelliktedir. Jean-Louis Schlegel'in soruları ışığında Ortaçağ'ın tüm yönleriyle irdelendiği bu kitapta, cevaplar Ortaçağ kültürüyle yakından ilgilenen, Avrupa tarihi konusunda günümüzde sayılı uzmanlardan biri olarak kabul edilen Jacques Le Goff'ten gelmektedir. *Nouvelle Histoire* akımının önemli temsilcilerinden olan Jacques Le Goff (1924-2014) *Ortaçağ Batı Uygarlığı*, *Gençlere Avrupa Tarihi*, *Ortaçağda Entelektüeller*, *Ortaçağda Tüccarlar ve Bankerler* ve *Bir Başka Ortaçağ İçin* adlı kitapların da yazarıdır.

İnceleme altına alınan eser Ortaçağ konusunda eğitimini sürdürmekte olan bir öğrencinin bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Bu doğrultuda, dönemin tarihini anlamak için öncelikli olarak hangi soruların sorulması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla hazırlanan kitap; *İçindeki-ler*'in (III-VI) ardından sekiz ana bölüme ayrılmakta, *Sonuç* (11-114) ve *Kronoloji* (115-120) kısımları ile de son bulmaktadır. *Gençken ve Daha Sonrasında Bu Kitabı Anlayabilmek İçin* (11-13) başlıklı kısım ise kitaba giriş niteliğindedir. Burada, geçmiş hangi açılardan devam ettirdiğimizi, hangi açılardan ise ondan koptuğumuzu anlayabilmek ve günümüzü kavrayabilmek adına geçmiş bilmenin önemi vurgulanmaktadır.

Ortaçağ, Ne kadar Sürdü? "İyi" ve "Kötü" Ortaçağ (13-24) başlıklı birinci bölüm kapsamında "*Ortaçağ ne zaman başlar ne zaman biter?*" sorusuna odaklanılmaktadır. Bu soru özelinde, bir kralın tahttan indirilmesi ya da bir kral veya bir imparator soyunun sona erdirilmesi ile o çağın değişip değişmeyeceği sorunsalı üzerinde durulmaktadır. Buna ek olarak, Frank kralı Clovis'in (MS ca. 500) karısı Clotilde'in ısrarı üzerine Hristiyan olduğu söylencesinin doğruluğu tartışılmaktadır. Ayrıca Ortaçağ sözcüğünün etimolojisi, "kötü" olarak kabul edilen Ortaçağ imgesi ve de Roma İmparatorluğu sınırları içerisinde resmi dil olarak konuşulan Latince'nin Ortaçağ'daki mevcut durumu gibi konular da bu bölümde ele alınan sorular ve irdelenen konu başlıkları arasında yer almaktadır.

* MA., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Ortaçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. meryembeyazal@yahoo.com

Şövalyeler, Hanım ve Meryem Ana (24-38) başlıklı ikinci bölüm, yine soru ve cevap şeklinde devam etmektedir. Burada *şövalye* ve *cheaval* kavramları arasında bir bağlantının bulunup bulunmadığı, şövalyelerin gerçekten şahinle avlanıp avlanmadığı, müzelerde zırhla kuşanmış ve de kendisi gibi zırhlı, koşumlu bir ata binmiş figürlerin ne şekilde algılanması gerektiği gibi farklı konular hakkında bilgiler verilmektedir. Diğer yandan, şövalye kelimesinin aslında ‘savaş atına sahip olan’ anlamına geldiğine değinilmekte ve bu kelimenin Ortaçağ belleğinde yer edinmiş olan ‘savaşçı’ anlamıyla karşılanmasına eleştiri getirilmektedir. Diğer taraftan, Ortaçağ ile bütünleşen şövalye karakteri ve de rahibin sahip olduğu roller kıyaslanarak birbirleri arasındaki farklar irdelenmektedir. Ortaçağ’ın savaş imgesi olan *kahraman şövalyelerin* (örneğin İngiltere’nin ünlü kralı Aslan Yürekli Richard gibi gerçek kişiler ile yalnızca romanlarda var olan roman karakterleri) *yuvarlak masa şövalyeleri*’nden ayrı tutulması gerektiği vurgulanırken, bu konuda da tarihi gerçeklerle söylencelerin birbirine karıştığına dikkat çekilmektedir. Son olarak, *kutsal kâse* ile ilgili mitolojik imgeler vasıtasıyla söylence tarihinin başarı ve etkinliğine vurgu yapılmak suretiyle ‘kral ve şövalye’ eksenli hikâyenin değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Şatolar ve Katedraller (38-44) başlıklı üçüncü bölüm, Ortaçağ ile özdeşleşen iki önemli simge olan şato ve de katedrallere ayrılmaktadır. Ortaçağ özelinde bir şato, şövalyelerin gücünü temsil ederken, katedraller ise piskoposların aracılığıyla tanrının saygınlığını pekiştirmektedirler. Bu iki yapı dışında, halka ait evlerin gösterişsiz ve de çoğunlukla ahşap malzemeden yapılmış olan yapılar olduğundan da söz edilmektedir. Şato ve katedral gibi yapılar gösterişli ve sağlam taş bloklardan inşa edilen sağlam binalar iken; halka ait konutların gösterişsiz bir biçimde ve de ahşaptan yapılmış olmasından yola çıkılarak, Ortaçağ’da halk ve erk eksenli arasındaki sınıf farkı üzerine gözlemler aktarılmaktadır. Buna ek olarak, şatoların ve katedrallerin neden birlikte anıldığından ve de mimari özelliklerinin ne anlama geldiğinden ayrı ayrı bahsedilmektedir. Bu kapsamda, camilerdeki minareler ile katedrallerdeki kulelerin benzerliğinden de söz edilmektedir.

Ortaçağ İnsanları (52-63) başlığındaki dördüncü bölüm, Ortaçağ’ın öcüsü halini alan derebeylerinin egemenliğini inceleme altına almaktadır. Bu bölüm kapsamında, öncelikli olarak derebeyliği sisteminin geniş bir değerlendirmesi yapılırken, diğer yandan Ortaçağ sosyal yapısı özelinde rahipler, keşişler ve diğer din adamları liderliğindeki tarikatların mevcut durumları değerlendirilmektedir. Ayrıca, XI. ve XII. yüzyıllarda ekilebilir alanların çoğalmasına paralel olarak tarım ürünlerinde görülen artışla birlikte gelişen ürün değiş tokuşu ihtiyacı sonucunda ortaya çıkan tüccar ve gezginler sınıfından da bahsedilmektedir. Ortaçağ’ın irdelenmeye değer önemli konularından biri de dönem boyunca süre gelen yoksulluktur. Zenginler ve fakirler arasındaki derin uçurumlar, kıtlıklar sonucunda gerçekleşen ölümler, bitmeyen sefalet, hastalıkların tedavi süreçleri, dilencilik ve büyücülük gibi kavramlar bu mevcut yoksulluğun ana yansımalarıdır.

Güçlüler (68-77) başlığını taşıyan beşinci bölümdeyse, krallar, papa ve imparatorun Ortaçağ özelindeki profilleri incelenmektedir. Bu inceleme kapsamında, *insan nasıl kral olur?*, *krallar kutsal mıdır?*, *imparatorlarla krallar arasında ne fark vardır?*, *krallarla derebeylerini birbirinden ayıran şeyler nelerdir?*, *kralların o zaman da sarayları var mıydı?* ve de *Ortaçağ krallarının bir ordusu var mıydı?* gibi ilginç sorulara tatmin edici cevaplar verilmektedir.

Din ve Avrupa Birliği (77-92) başlıklı altıncı bölüm, Hristiyanlık, Yahudilik, sapkın mezhepler ve Haçlı Seferleri gibi dini konulara ayrılmıştır. Bu doğrultuda, İsa’nın ölüp yeniden dirilmesine ve *kutsal toprakları fethetmek* olarak nitelenen Filistin’deki Müslümanlara karşı yürütülen toplu savaşlardan bahsedilmektedir. Ayrıca Hristiyanlık ve Yahudiliğin yönetim ve halk üzerindeki etki

ve güçleri de ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır.

Ortaçağda Dinsel İmgeler (92-101) başlığındaki yedinci bölümde, melekler ve iblisler, azizler ve azizeler, doğaüstü güçler, ejderhalar ve de periler ele alınmaktadır. Bu doğrultuda, Ortaçağ Hristiyan dünyasında dinsel imgelerin varlığı ve de doğaüstü varlıkların günlük yaşam üzerindeki etkileri tafsilatlı bir şekilde incelenmektedir. Buna ek olarak, çok tanrıcılıkla Hristiyanlık arasındaki farklılıklara da yer verilmektedir.

Kültür (101-108) başlıklı sekizinci bölüm ise, güzel sanatlar ve yazın, bilgiye erişim ve öğretim ile şölen gibi eğitsel-sanatsal konuları içermektedir. Bu bölümde, manastırların Ortaçağ dünyasındaki yeri-önemi, XIII. yüzyıl keşişlerinin dini eserler kaleme almaları ya da tasvir etmeleri ve antikçağdan kalma el yazmalarının yine bu manastırlarda kopya edilmesi gibi kültürel hususlar ele alınmaktadır. Diğer yandan, Ortaçağ bu bölüm özelinde önemli bir müzikal süreç olarak değerlendirilmektedir. Birçok müzik aletinin varlığının ilk kez bu dönemde ortaya çıktığına vurgu yapılmaktadır. Yazın sanatının da bu dönemde oldukça önemli olduğuna değinilmektedir. Bu doğrultuda öyküler, söylenceler, yiğitlik destanları ve de aşkın ön planda tutulduğu saray romanları gibi Ortaçağ'a ait önemli yazınsal veriler detaylı olarak ele alınmaktadır.

Sonuç (111-115) kısmında özellikle Avrupa'nın doğuşu konusu üzerinde durulmaktadır. Bu minvalde yazar, çeşitli bölgelerde yayılım gösteren Hristiyanlığı örnek göstererek, Ortaçağ'ın ulusları oluşturacak derecede bir etnik çeşitliliği bir araya getiren bir unsur olduğunu belirtmektedir. Kitabın en sonunda ise küçük bir kronoloji kısmı yer almaktadır. Ortaçağ'ı etkileyen önemli hadiseler tarih sırasına göre burada listelenmektedir. Kronolojide daha çok Avrupa özelindeki gelişmelerin tarihi sıralaması verilmiş olsa da, zaman zaman İslam Dünyası'nın tarihi olaylarına da değinilmektedir (632 yılında Hz. Muhammed'in ölümü gibi).

Söz konusu eserde yazar, olayları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde değerlendirerek, bir dönemi geniş bir çerçeve üzerinden incelemiş ve tarihi bir tablo çizmiştir. Kitap genel olarak, Ortaçağ'a mevcut bakış açısını eleştiren bir üsluba sahiptir. Eser temel anlamda "*Ortaçağ, bazı Romantiklerin düşledikleri gibi parlak bir dönem olmadığı gibi, hoşumuza gitmeyen zayıflıklarına ve görünüşlerine karşın; Hümanistlerle Aydınlanmacıların ileri sürdükleri gibi karanlık bir çağ da değildir. Onu bütün olarak değerlendirmek gerekir*" tezini savunmaktadır. Buna ek olarak, köylülere zulmeden derebeylerinin, hoşgörüsüz kiliselerin ve engizisyon mahkemelerin var olduğu kötü Ortaçağ algısının mevcudiyetini yazar kabul etmektedir. Diğer yandan ise, şövalyelerin, şatoların, katedrallerin, Roma-Gotik sanatının ve de daha özgür-eşit kadın statülerin bulunduğu iyi Ortaçağ'ın da göz ardı edilmemesi gerektiğini anti parantez olarak belirtmektedir. Sonuç olarak değerlendirildiğinde eser, ebat olarak küçük olsa da içerdiği bin yıllık bir dönemin tarihi yolculuğunun aktarılması açısından önemli bir çalışmadır. Bu çalışmayı önemli kılan, Ortaçağ'ı alışılmışın dışında, derli toplu ve gerçekçi bir yaklaşım çerçevesinde, tarafsız ve masalımsı bir üslupla anlatma becerisidir. Ortaçağ yolculuğunu başka bir ülkeye seyahat gibi değerlendirerek "*insanın hem bir başkasıyla hem de kendisiyle buluşmasından kaynaklanan ikili bir haz vereceğini*" dile getiren bu kitap, Ortaçağ Avrupası'nın anlatıldığı bütüncül bir çalışma niteliğine sahiptir.